

Ζ Α Κ Υ Ν Θ Ο Σ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΤΟΥ 1886.

Ἡ νήσος Ζάκυνθος κεῖται ἀπέναντι τοῦ δυτικωτάτου ἀκρωτηρίου τῆς Πελοποννήσου Χελωνάτα, ἢ κοινῶς Γλαρέντσας, ἐξ οὗ ἀπέχει 9 μιλ., περιματίζεται δὲ πρὸς Β μὲν εἰς ἓν ἀκρωτ. τὴν Ἀπολυταρέαν καὶ Σχινάρι λεγόμενον ὑπὸ τῶν ναυτικῶν, πρὸς Μ δὲ εἰς δύο τὸν Μαρχαθιά καὶ τὸν Γέρκκα, μεταξὺ τῶν ὁποίων περικλείεται μέγας κόλπος, καλούμενος τοῦ Λαγανᾶ. Ἡ νήσος ἔχει γῦρον παραλίῶν 58 μιλίων, καὶ ἐμβαδὸν 434 τετρ. χιλιόμετρων. Μῆκος δὲ ἀπὸ τοῦ βορείου αὐτῆς ἀκρου τῆς Ἀπολυταρέας μέχρι μὲν τοῦ μεσημβρ. Μαρχαθιά 34 περίπου χιλ. μέχρι δὲ Γέρκκα 37. Πλάτος δὲ μέγιστον 17 περίπου χιλ. καὶ ἐλάχιστον πρὸς τὸ βόρειον τμήμα $9\frac{1}{2}$ χιλ.

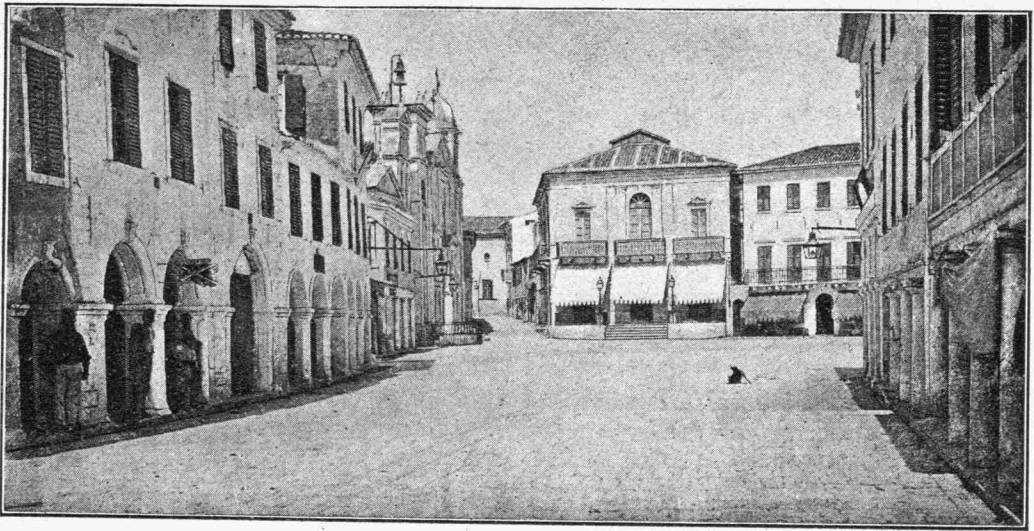
Ἡ νήσος ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν μετέχει μᾶλλον ὄρεινῆς ἢ πεδινῆς χώρας· διότι τὰ $\frac{2}{3}$ αὐτῆς εἶνε ὄρεινά, τὸ $\frac{1}{3}$ δὲ μόνον πεδινόν. Περιλαμβάνει δὲ τὸ μὲν πεδινόν τμήμα τὰ ἀνατολικά τῆς νήσου, τὸ δὲ ὄρεινόν ὀλόκληρον τὰ βόρεια καὶ δυτικά αὐτῆς.

Ἐπὶ Ἑνετῶν ἡ νήσος γεωγραφικῶς διηρέιτο εἰς τρία διακεκριμένα τμήματα, εἰς Montagna περιλαμβάνον τὰ ὄρεινά τῆς νήσου, εἰς Piedemonte περιλαμβάνον τὰ πρὸς τὴν ἀνατολ. πλευρὰν τῶν ὄρειων χωρία, καὶ εἰς Pianura, ἥτοι τὸ πεδινόν τῆς νήσου. Σήμερον δὲ οἱ κάτοικοι καλοῦσι τὰ βόρεια τῆς νήσου Μικρομερίαν, τὰ μεσημβρ. δὲ, ἔνθα καὶ τὸ μεῖζον πλάτος τῆς νήσου, Μεγαλομερίαν, καὶ τὰ ὄρεινά Μοντάνια. Τὰ πρὸς τοὺς πρόποδας δὲ τοὺς ἀνατολικῶν τῶν ὄρειων χωρία Ῥιζοχώρια.

Ἡ Ζάκυνθος καίτοι τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ δὲν ἔχει ὄρη ὑψηλὰ ὡς ἡ γείτων αὐτῆς Κεφαλληνία. Τὸ ὑψηλότερον αὐτῆς ὁ Βραχιῶνας, πρὸς τὴν Μικρομερίαν κείμενος, ἔχει ὕψος κατὰ τὰς καταμετρήσεις τοῦ Ἰωσ. Πάρτε 758 μέτρων. Ἐτεροι ὑψηλοὶ κορυφαὶ τοῦ ὄρεινου τμήματος εἶνε μεσημβρινονακτ. τοῦ Βραχιῶνα ἢ Στρογγυλὴ Κορφή ὕψ. 538, ὁ Ἀθήρας περὶ τὸ μέσον τοῦ μήκους τῆς νήσου, ὕψ. 548. Ἀξίαι μνεῖς δὲ εἶνε τρεῖς ὑψηλοὶ μεμονωμένοι ἐξάρσεις πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς νήσου κλείουσαι ἐν μέρει ἐξ Α τὴν πεδιάδα τῆς Ζακύνθου, ἢ τοῦ Γερακκίου (ὕψ. 186), ἔνθα τὸ ὁμώνυμον χωρίον, καὶ ἡ συνημμένη πρὸς ταύτην Παληόχωρα (ὕψ. 204), ἢ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως Ζακύνθου φρουρίου (ὕψ. 202) καὶ τοῦ Σκοποῦ (483) ἐφ' οὗ ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Σκοπιώτισσας. Ἡ ὄρεινὴ δὲ αὕτη χώρα τῆς Ζακύνθου πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ὑψηλῶν κορυφῶν καὶ τιῶν πρὸς Β τοῦ Βραχιῶνα, ὡς τοῦ Γιαθᾶ (ὕψ. 740), Παληοκάστρου (ὕψ. 500), Μεγάλου Βουνοῦ (ὕψ. 484), σύγκειται ἐκ βουνῶν καὶ γεωλόφων χθμαλωτέρων, πολλαχῶς σχηματιζόντων ὀροπέδια μικρὰ καλλιεργήσιμα ὡς τὸ τῶν Βολιμῶν (ὕψ. 424), ἔνθα τὰ τρία ὁμώνυμα χωρία, Ἄνω, Μεσινὸ καὶ Κάτω Βολίμες, τὸ τῆς Γύρης (ὕψ. 550), τὸ τοῦ χωρίου Κοιλιωμένου (ὕψ. 485), τὸ τοῦ Ἀγαλαῖ (ὕψ. 289).

Τὸ ἀνατολικόν δὲ τμήμα τῆς νήσου ἀποτελεῖται τὸ πλεῖστον ἐκ πεδιάδος μεγίστης συνεχούς, σχήματος περίπου τριγωνικοῦ, οὗτινος ἢ μὲν κορυφὴ κεῖται πρὸς Β εἰς κολπίσκον τῆς Ἀλικῆς καλούμενον, ἢ βάσις δὲ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Λαγανᾶ, ἔνθα καὶ ἀναστομοῦται εἰς παραλίαν 5 μιλίων. Ἡ πεδιάς ἔχει μῆκος ἀπὸ Β πρὸς Ν 17,500 μέτρ. καὶ πλάτος μέγιστον 7,500. Λοφίσκοι τινὲς περὶ τὸ μέσον ὑψόμενοι διακροῦσι ταύτην εἰς τρεῖς ὑδρογραφικὰς λεκάνας, οὕτως ὥστε τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐκρέουσι μέρος μὲν πρὸς Β, μέρος πρὸς Μ καὶ μέρος πρὸς Α· εἰς τὰς τρεῖς δὴλ. παραλίας εἰς ἅς πρὸς τὴν θάλασσαν περαιοῦται. Οὐδὲν ποτάμιον ἀενάου ρεῖθρου διαρρέει τὴν πεδιάδα ταύτην, χεῖμαρροι μόνον ἀβιθθεῖς φέρουσι τὰ ὄμβρια ὕδατα πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν τριῶν ἐξόδων. Ἡ πεδιάς αὕτη πᾶσα κατάφυτος καὶ σύνδενδρος εἶνε τὸ εὐφορύτερον καὶ τὸ γονιμώτερον τμήμα τῆς νήσου· περιλαμβάνει δὲ τὰς περιοχὰς 8 δήμων. Οὕτω δ' ἐκ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς νήσου ἐκ 44,070 κατοίκων, μόνη αὕτη τρέφει 39,807, τῶν λοιπῶν 4,263 οἰκούντων τοὺς δύο ὄρεινούς δήμους Ἐλατίων καὶ Ναφθίων. Διατίθενται δὲ πᾶσα ὑπὸ ἀμαξιτῶν ὀδῶν, δι' ὧν συγκοινωνοῦσι πᾶσαι αἱ πρωτεύουσαι τῶν δήμων καὶ πλεῖστα τῶν χωρίων. Ἡ πεδιάς ἀφ' ὑψηλοῦ καθορωμένη πᾶσα χλοερὰ καὶ θαλλουσα, πλήρης χωρίων καὶ ἀγροτικῶν οἰκῶν παρέχει ἐν τῶν ὠραιότερων φυσικῶν θεσμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ἐνεκα δὲ ταύτης, ἦν πᾶς ὁ καταπλέων εἰς Ζάκυνθον βλέπει, ὠνομάσθη ἡ νήσος ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς (fiore di Levante). Ἡ πρόην βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος Ἀμαλία κατὰ τὴν καθόδον αὐτῆς εἰς Ἑλλάδα διεληθῶσα ἐκ Ζακύνθου, καὶ ἰδοῦσα τὴν πεδιάδα ταύτην εἶπεν ὅτι ἡ Ζάκυνθος εἶνε «κῆπος πλωτός». Τῶν ἐν τῇ πεδιάδι δήμων κατέχουσι τὰ ἀνατολικά ταύτης ὁ δήμος Ἀρκαδίων, Ψωφίδος καὶ Ζακύνθου τὰ δυτικά δὲ οἱ δήμοι Ὑριέων, Μεσογαίων, Ἀρτεμισίων, Ὀπιταϊδῶν καὶ Λιθακίης, ὧν τὰ ὄρια περιλαμβάνουσι καὶ ὄρεινά τμήματα.

Ἐπὶ ὑδρογραφικῆν ἔποψιν τὸ δυτικόν τῆς νήσου τμήμα εἶνε ξηρὸν καὶ ἄνυδρον, οἱ δὲ κάτοικοι μεταχειρίζονται πανταχοῦ δεξαμενάς πρὸς συλλογὴν τοῦ ὀμβρίου ὕδατος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ φρέατα, δι' ὃ τὰ μέγιστα πάσχουσιν ἐν καιρῷ ἐνιαυτῶν ἀνομβρίας ἐξ ἐλλείψεως ὕδατος, ἢ ἐκ λειψανερίας, ὡς κοινῶς λέγουσιν. Ἄφθονα ὕδατα περιέχει τὸ ἀνατολικόν τμήμα καὶ πηγὰς βεβούσας, καὶ τὰ εἰς τὰ κράσπεδα τῶν ὄρειων Ῥιζοχώρια καὶ αἱ ὑπὸν ὄρειου τοῦ Σκοποῦ. Εἰς τὸ μεσημβρ. ἄκρον παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ ὄρου τοῦ Κερίου ὑπάρχει φυσικὴ λεκάνη ὕδατος, ἦν οἱ κάτοικοι καλοῦσιν Ἄβυσσον εἰς τὸ ἄκρον ρεῦματος, ἐν τῇ ὁποίᾳ πᾶν τὸ ἐπιπίπτον ἐξαφανίζεται, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ μέγιστοι ὀγκόλιθοι. Αὐτοῦσι δὲ εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ ὄρου ὑπάρχει πηγὴ, ἀναβλύζουσα ὕδωρ μετὰ πίσης, περὶ ἧς μνεῖαν ποιεῖται καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἐν βιβλίῳ 4, ἰδὼν αὐτήν. Παρὰ τὴν πηγὴν ἐκτείνεται μεγάλη ἐκτασις βελτῶδης, ἢ Λίμνος, ἧς τὸ ἔδαφος πληττόμενον ὑποτρέμει ἐκπέμπον ὑπόκωφον ἦχον, ὡσεὶ ὑπὸ τοῦτο ὑπῆρχε κενόν.

Ἡ πλατεῖα τοῦ Ποιτοῦ

Ἐνταῦθα οἱ Κεριοῦται καλλιεργούσι σταφιδωμπε-
λους παραγούσας ἄφθονον σταφίδα, ἀλλὰ τὰ κλή-
ματα δὲν εἶνε μακρόβια, καὶ ἀντικαθίστανται μετὰ
παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν διὰ νέας φυτείας. Περί τὸν
χώρον τοῦτον ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἀνεκλύσεις πισ-
σώδους ὕδατος παρὰ τὴν παραλίαν ἐκρέντος πρὸς
τὴν θάλασσαν. Ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς δὲ καταστά-
σεως τῆς νήσου καὶ τῶν σεισμῶν, οἵτινες συνεχῶς
κλονίζουσιν αὐτήν, τὸ ἀρχικὸν ἔδαφος αὐτῆς μετε-
βλήθη βεβαίως πολλαχῶς δι' ὃ καὶ ἡ πηγὴ τῆς
πίσης, ἣν εἶδεν ὁ Ἡρόδοτος, ἔκειτο μακρὰν τῆς
λίμνης 4 σταδία. Πιθανὸν ἐπομένως νὰ εἶδεν ἄλλην
τινὰ πισσώδη πηγὴν καὶ λίμνην ἐπιχωθεῖσαν κα-
τόπιν.

Θεϊώδεις πηγαὶ εὐρίσκονται παρὰ τὸ Σχιναρί
ἐγγὺς τῆς θαλάσσης, ἐν σηκλιώδει κοιλώματι, ἐνθα
καὶ γλυκώδης πηλὸς ἀπόζων θεῖου σχηματίζεται.
Τοιαύτη πηγὴ ὑπάρχει καὶ παρὰ τὸ Γερκακρίο, κα-
λουμένη Βρωμόνερο.

Λιμένων ἡ νῆσος στερεῖται, δι' ὃ διὰ μὲν τὴν
πόλιν τῆς Ζακύνθου ἐγένετο τεχνητὸς τοιοῦτος. Εἰς
τὰς λοιπὰς δὲ παραλίας ὑπάρχουσι ἄριστοι μόνον
μικροί, ὧν σημαντικώτερος ὁ τοῦ Κεριοῦ πρὸς Μ.

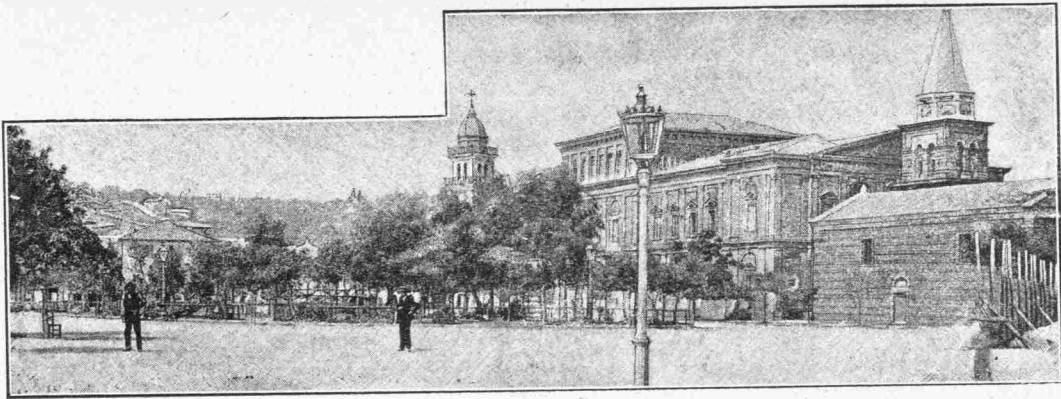
Προϊόντα ἡ νῆσος παράγει ἄφθονα καὶ ἐκλεκτά,
οἷτον περὶ τὰς 44,000 κοιλ. Τὸ ἥμισυ δὲ τοῦ ποσοῦ
τοῦτου παράγουσι μόνον οἱ ὄρειοι δῆμοι Ναφθίων
καὶ Ἐλατίων. Ἡ παραγωγή τῆς σταφίδος ἀνῆλθε
τῷ 1890 εἰς 28,000,000 λίτρας. Ὁ μᾶλλον δὲ
σταφιδωφόρος δῆμος εἶνε ὁ τῆς Ψωφίδος. Παράγει
ἐπι ἄφθονον ἔλαιον, οὔτινος γίνεται ἐξαγωγή, καὶ
οἶνον μέχρι 1,500,000 ὄκ. Ὁ μᾶλλον εἰσοφόρος
δῆμος εἶνε ὁ τῶν Ὀπιταϊδῶν. Πλουσία δ' ἐπίσης
εἶνε καὶ ἡ παραγωγή τῶν ἐσπεριδεϊδῶν, ἰδίως λε-
μονίων καὶ πορτοκαλλίων. Τὰ λοιπὰ προϊόντα τῆς
νήσου ὄσπρια, ἀμυγδαλαὶ, λίνον, μέλι ἀροῦσι διὰ
τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Ζῶα ἐν τῇ νήσῳ
βόες καὶ ἀγελάδες ὑπάρχουσι περὶ τὰς 2,000, ἵπποι
δὲ ἡμίονοι καὶ ὄνοι περὶ τὰς 3,500.

Προϊόντα δὲ βιομηχανίας τῆς Ζακύνθου εἶνε ὁ
σάπων, δίμιτα ὑφάσματα, ποῦδρα, ἐλαιοπυρηνέ-
λαιον, κώδωνες ποιμνίων καὶ πήλινα ἀγγεῖα.

Ἡ Ζάκυνθος ἀποτελεῖ μόνη ἴδιον ὁμώνυμον νομὸν
ἄνευ ἰδίως ἐπαρχικῆς ὑποδικαιρέσεως, ἀλλὰ μόνον
δημοτικῆς. Ὑποδικαιρεῖται δὲ εἰς 10 δήμους, ὧν
δύο ὄρειοί ὁ Ναφθίων καὶ ὁ Ἐλατίων, οἱ λοιποὶ δὲ
πεδινοί, ὧν 3 πρὸς Α τῆς πεδιάδος οἱ δ. Ἀρκα-
δίων, Ψωφίδος καὶ Ζακύνθου, οἱ λοιποὶ δὲ 5 πρὸς
Δ οἱ δ. Ὑριέων, Μεσογαίων, Ἀρτεμισίων, Ὀπι-
ταϊδῶν καὶ Λιθκιῆς. Ἐχει δὲ πληθυσμὸν ἐν ὄλῳ
44,070 κατοίκων, ὧν 18,906 περιέχει μόνον ὁ
δῆμος Ζακύνθου, ἐνθα καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου,
ἡ καὶ μόνη πόλις αὐτῆς, τῆς λοιπῆς νήσου οἰκου-
μένης κατὰ κόμας καὶ χωρία, ὧν μόνον τὰ χωρία
Μαχαιράδω καὶ Καταστάρι περιέχουσι ἄνω τῶν
1000 κατοίκων.

Ζάκυνθος. Ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου, οἰκουμένη
ὑπὸ 16,603 κατοίκων, κεῖται εἰς τὰ κρῆσπεδα
ὑψηλοῦ βουνοῦ, οὗ τὴν κορυφὴν στέφει ἐνετικὸν φρού-
ριον, ἐν ᾧ νῦν αἱ φυλακαὶ τῶν καταδικῶν, νεύουσα
πρὸς Α. Εἶνε δ' ἐκτισμένη ἐπὶ ἐπιπέδῳ χώρῳ,
πλὴν μικροῦ τμήματος αὐτῆς ἐν μέσῳ ἀνερχομένου
ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν τοῦ βουνοῦ, ἐνθα καὶ ναὸς
Παναγίας τοῦ Πικρίδη, ἐξ οὗ ἔχει καὶ τὸ ὄνομα ἡ
συνεκία αὕτη. Ἐκτείνεται δὲ ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ
βορείου αὐτῆς ἄκρου Κρουναρίου μέχρι τοῦ μεσημβρι-
νοῦ εἰς μῆκος τριῶν χιλιομέτρων. Περὶ τὸν κυρίως
λιμένα κέκτῃται προκυμαίων λαμπρὰν καὶ παρα-
λιακὴν ὁδόν, τὴν κοινῶς κληυμένην Στράδα μα-
ρίνη. Ἡ πόλις δ' ἐν γένει δικαίρεται εἰς δύο μεγάλα
τμήματα τὸ βόρειον καὶ νότιον, ὧν ἐκεῖνο μὲν λέγε-
ται *Μεσαμερία*, τοῦτο δὲ *Ὀξωμερία*, ὑποδικαιρεῖται
δὲ εἰς 14 συνεκίχες ὀνομαζομένης ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς
ναῶν, μετὰ τῆς ἐβραϊκῆς τοῦ Γκέτο, καὶ τῆς ἱστο-
ρικῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Μάρκου, περὶ τὴν ὁποίαν
ὁ καθολικὸς ὁμώνυμος ναὸς, καλουμένης νῦν Πλα-
τείας τοῦ Ποιητοῦ.

Ἡ πόλις ἔχει ὁδοὺς στενάς, λιθοστρώτους σχεδὸν
πάσας ἐν τῇ Μεσαμερίᾳ, ἱκανῶς δ' εὐθυγράμμους,
καὶ δύο πλατείας τὴν τοῦ Ποιητοῦ, περιώνυμον ἐν τῇ
ἱστορίᾳ τῆς νήσου, ἐστρωμένην διὰ πλακῶν ἀπὸ τοῦ
1714, καὶ ἐτέραν τοῦ Γεωργίου παραλιακὴν, κα-
λουμένην ἄλλοτε τοῦ Μόλου. Διατέμνεται δὲ τὸ

Ἡ Πλατεῖα τοῦ Γεωργίου Α'.

πλεῖστον τῆς πόλεως ὑπὸ μικρᾶς ὁδοῦ, τῆς Πλατείας Ρούγας, καταληγούσης εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Ποιητοῦ. Τὰ πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ ταύτης κείνται ὑπὸ στοάς, ὑπὸ ταύτας δὲ κείνται τὰ ἔμπορικὰ καταστήματα τῆς πόλεως.

Ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου, μία τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνίδων πόλεων, καίτοι πολλὰ ὑπέστη πολλάκις ἐκ δρώσεων, σεισμῶν, πυρκαϊῶν, παρέχει ἔτι πολλὰ ἄξια σημειώσεως σχετιζόμενα πρὸς τὴν εἰδικὴν ἱστορίαν αὐτῆς πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν, περὶ ὧν μόνον ἐν ἑκτενεῖ περιγραφῇ καὶ λεπτομερεῖ δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Ἐν τῶν μεγάλων οἰκοδομημάτων ταύτης εἶνε τὸ θέατρον ὃ «Φόσκολος» οἰκοδομηθὲν ἐπὶ τῆς πλατείας Γεωργίου τῷ 1870 ἐπὶ τῶν θεμελίων ἄλλου κτιρίου προωρισμένου διὰ δικαστήρια, θεμελιωθέντος τῷ 1840. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας ὑπάρχει καὶ τὸ δημαρχεῖον οἰκοδομηθὲν τῷ 1826. Αἱ πολυπληθεῖς λοιπὰ οἰκοδομὰ τῆς πόλεως δὲν παρέχουσι τι τὸ ἰδιάζον. Σημειωτέον μόνον τὴν ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Ποιητοῦ οἰκίαν τῶν Ἑνετῶν τοποτηρητῶν, ἣτις, κρημνισθεῖσα πρὸ ἑτῶν ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνεκκινίσθη, μεταθεβλημένη νῦν οὕσα εἰς ξενοδοχεῖον. Ἱστορικὸν εἶνε καὶ τὸ ἐπὶ τῆς πλατείας Καφενεῖον τοῦ Κορμούτου, ἐν ᾧ συνηθρίζοντο οἱ εὐγενεῖς τῶν Ζακυνθίων ἐπὶ Ἑνετῶν. Ἐπίσης διὰ τὸν ἰταλικὸν αὐτῆς ῥυθμὸν διακρίνεται ἡ ἐν τῇ Πλατεῖᾳ Ρούγα οἰκία τοῦ Καρέρ, νῦν Ρόμα, καὶ ἑτέρα μικροτέρα τοῦ Γαίτα, ὡσαύτως δὲ ἡ ἐν τῇ βορειοδυτικῇ εἰσόδῳ τῆς Πλατείας τοῦ Ποιητοῦ οἰκία τῆς οἰκογενείας Κορμούτου.

Εἰς τοὺς σεισμούς, οἵτινες ἐπὶ νηγεῖαν καταστρεφᾶς τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἀντέσχον πλεοῦστον οἱ ναοί. Ἀρχαιοτάτος δὲ πάντων θεωρεῖται ὁ τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Μόλου, ἐκτισμένος ἐπὶ νησιδίου συνεχομένου πρὸς τὴν ξηρὰν τῆς λοιπῆς νήσου διὰ γεφυράς, περὶ αὐτὸν δὲ ἔχων ἄλλοτε ὀχυρώματα προστατευτικὰ τοῦ λιμένος. Ὁ ναὸς οὗτος μνημονεύεται ὑπάρχων κατὰ τὸ ἔτος 1578. Εἶνε ἐκτισμένος στερεῶς διὰ τετραγώνων λίθων. Ἐν αὐτῷ κεῖται ὁ τάφος τοῦ περιφανοῦς λογίου καὶ συγγραφέως Ζακυνθίου Ἀντ. Κατηφόρου (1685—+1763). Ἡ νηὶς ἐφ' ἧς ὁ ναὸς δι' ἐπιχωματώσεων ἠνώθη κατόπιν μετὰ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς, ἀποτελέσασα μέρος τῆς πλατείας Γεωργίου.

Παρὰ τὸν ναὸν τοῦτον κεῖται ὁ τῶν Ἀγ. Πάντων κτισθεὶς τῷ 1617, ἐν ᾧ εὐρίσκονται εἰκόνες τοῦ

Ζακυνθίου ζωγράφου Κατοῦνη. Ἐξω τοῦ ναοῦ ἐπὶ βάθρου κεῖται ἀπὸ τοῦ 1821 ἡ ὀρειχαλκίνη προτομὴ τοῦ Ἀγγλοῦ Μάιτλανδ μετ' ἀναγλύφων παρρησιῶν, ἔργον τοῦ δικαστήμου Δανῶ γλύπτου Θεοβάλδσεν.

Ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῶν Κορμούτων, ὃ οἰκοδομηθεὶς, ὡς καὶ ὁ προρρηθεὶς τῶν Ἀγ. Πάντων, ἕνεκα τῆς καταμαστισσῆς τὴν πόλιν πανόλους τῷ 1617, εἶνε ἄξιος λόγου διὰ τὰς ἐν αὐτῷ εἰκόνες τῶν θαυμάτων τοῦ Ἀγ. Διονυσίου, ἔργον ἐνετικῆς τέχνης.

Ἀρχαιοτάτος θεωρεῖται καὶ ὁ ναὸς τῆς Φανερωμένης, ἀνοικοδομηθεὶς τῷ 1633. Ἐν τούτῳ εὐρίσκονται εἰκόνες τῆς γεννήσεως, κοιμήσεως καὶ ἀναλήψεως τῆς Θεοτόκου ὑπὸ τοῦ δικαστήμου Νικολ. Δοξερᾶ, ὡσαύτως εἰκόνες τῶν προφητῶν τοῦ Ζακυνθίου ζωγράφου Πλακωτοῦ, συγχρόνου τοῦ Δοξερᾶ, καὶ τοῦ Ἐμμαν. Τζανε Μπουναλῆ, δικαστήμου τῆς 17 ἑκατ. Ῥεθυμνίου ἀγιογράφου. Θαυμάσιον δὲ εἶνε καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ, ξυλόγλυπτον ὅλον.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ναῶν διάσημος εἶνε ὁ τοῦ Ἀγ. Διονυσίου, τοῦ πατρῶνος τῆς νήσου, ἐνθα φυλάσσεται καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται εἰκόνες τοῦ Ζακυνθίου Νικολ. Κουτούζη ζωγράφου καὶ ποιητοῦ (1750—1819), ἐν αἷς εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος εἰς τὴν Μαγδαληνὴν «Μὴ μου ἄπτου», δι' ἣν ὁ ζωγράφος κατηγορήθη ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Μαγδαληνῆς εἰκόνισε τὴν ἑρωμένην του. Θαυμασταὶς τέχνης δὲ εἶνε καὶ ἡ ἐν ἀναγλύφῳ ἐπὶ ἀργυρᾶς πλακῶς παράστασις τῆς κηδείας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἔργον τοῦ Γεωργ. Διαμάντη Μπάφα Καλαρρύτου (1820)· ἐπίσης εἰκὼν ἐπιμήκης παριστώσα λιτανεῖαν τοῦ Ἁγίου ἐπὶ Ἑνετοκρατίᾳ, ἐνθα εἰκονίζονται πρόσωπα σύγχρονα τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐγράφη, μετὰ τὰς ἐγχωρίους ἐνδυμασίας τῶν τότε εὐγενῶν καὶ ἱερέων καὶ ἀστῶν, ἔργον καὶ αὕτη τοῦ Κουτούζη.

Ἐκκλησίαι δυτικῶν ὑπάρχουσιν ἡ τοῦ Ἀγ. Μάρκου ἐν τῇ Πλατεῖᾳ τοῦ Ποιητοῦ, πρὸς ἣν συνέχεται καὶ ἡ λατινικὴ ἐπισκοπὴ, ἀνεκκινισθεῖσα τῷ 1740 ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Ῥεμονδίνου, ἱστορικοῦ τῆς νήσου. Ἐν τῷ ναῷ ὑπάρχει εἰκὼν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ θεωρουμένη ὡς ἔργον δικαστήμου Ἰταλοῦ ζωγράφου, καὶ ὁ τάφος τοῦ Ῥεμονδίνου, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ δὲ αἱ εἰκόνες τῶν διαφόρων λατίνων ἐπισκόπων τῆς νήσου. Ἐτέρα λατινικὴ ἐκκλησίαι εἶνε ἡ ἐν τῇ

συνεικία τῆς Ἀγ. Τριάδος Santa Maria della Grazia, ἔβη ὁ ταφος μετὰ τῆς ἐπιτυμβίου ἐνεπιγράφου πλοκῆς τοῦ Γαλλοῦ περιηγητοῦ καὶ ἐνθουσιώδους λάτρου τῶν Ἑλλήνων Pierre Aug. Guys, θανόντος ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1799. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπάρχει καὶ εἰκὼν τῆς Ἀγ. Παρκευτῆς βυζαντινῆ λίαν τιμωμένη ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων. Αἱ ἐν τῷ φρουρίῳ δὲ λατινικαὶ ἐκκλησίαι, ἐν αἷς ἡ παλαιὰ καθεδρική τοῦ S. Salvatore, εἶνε ἡρειπωμένη.

Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐν τῇ πόλει τῆς Ζακύνθου, πλὴν τῶν φυσικῶν καλλωνῶν αὐτῆς ἐκεῖνο, ὅπερ δύναται νὰ κινήσῃ τὸ διαφέρον τοῦ περιηγητοῦ, εἶνε οἱ νοὶ καὶ αἱ ἀγιογραφίαι αὐτῶν. Ἀπέκτησε δὲ ἡ Ζάκυνθος κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας πλείοτους ζωγράφους ἢ αἱ λοιπαὶ τῶν Ἰονίων νήσων. Πάντες δὲ σχεδὸν οἱ καλλιτέχναι Ζακύνθιοι ἐμαθῆτευσαν εἰς τὰς σχολὰς τῆς Ἰταλίας, ἰδίως τῆς Βενετίας· συνεδύσαν δ' ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατὸν ἐν τῇ ἀγιογραφίᾳ τὸν Ἰταλικὸν ῥυθμὸν μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ, διὸ τὰ ἔργα αὐτῶν εἶνε ἄξια μελέτης. Μόνον ὁ Γεώργ. Διαμάντης Μπάσας ἐκ Καλαρρυτῶν ἦτο ἑλληνομαθῆς ἐκμαθὼν τὴν τέχνην τοῦ ἐπεξεργάζεσθαι ἀνγλύφους εἰκόνας ἐπὶ πλακῶν ἀργυρῶν ἢ χρυσῶν ἐν Ἠπειρῷ, ἐνθα φαίνεται διεσώθη ἡ Βυζαντινὴ τέχνη. Ἴσως δὲ εἶνε οὗτος καὶ τὸ τελευταῖον ταύτης τέκνον. Ἡ ἐπὶ τοῦ φερέτρου τοῦ λειψάνου τοῦ Ἀγ. Διονυσίου εἰκονιζομένη ἐν ἀνάγλυφῳ κηδεῖα τοῦ Ἁγίου ὑπὸ τῶν μοναχῶν, αἱ ἀνάγλυφοι ἐπὶ χρυσῆς πλακῆς εἰκόνας Εὐαγγελίου τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλαι εἰκόνας αὐτόθι εἶνε ἀριστουργήματα τοῦ τεχνίτου τούτου, ἅτινα δυστυχῶς μέχρι σήμερον οὔτε ἀπεικονίσθησαν ἰδιαίτερος, οὐδὲ ἐμελετήθησαν.

Ἡ Ζάκυνθος εἶνε καὶ πατρὶς πλείστων λογίων ἀνδρῶν καὶ ποιητῶν, ὧν σημειοῦμεν τοὺς μᾶλλον γνωστοὺς Φόσκολον καὶ Σολωμὸν τὸν ποιητὴν τοῦ Ὕμνου τῆς Ἐλευθερίας. Περὶ τῶν διασήμεων ἀνδρῶν τῆς Ζακύνθου διαλαμβάνει τὸ βιβλίον τοῦ μακαρίτου Νικολ. Κητραμῆ ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου «Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου».

Φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα ἐν τῇ πόλει ὑπάρχουσι νοσοκομεῖον δημοτικὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1666, βρεφοκομεῖον, πτωχοκομεῖον.

Ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαιδεύσει ἡ νῆσος καθυστερεῖ ὡς πρὸς τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων, μόνον ἐν τῇ πόλει Ζακύνθου ὑπαρχόντων δύο δημοτ. σχολείων θηλέων, οὐδαμοῦ δὲ τῆς λοιπῆς νήσου.

Ἐν τῇ πόλει τῆς Ζακύνθου ὑπάρχει καὶ δημοσία βιβλιοθήκη συστηθεῖσα τῷ 1803, περιέχουσα 16,000 τόμους καὶ χειρόγραφα τινα, ἐν αἷς τινα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ κεῖνται καὶ ὀλίγα ἀρχαιότητες τῆς νήσου. Σπουδαῖον ἐπίσης εἶνε καὶ τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς νήσου, πλήρες ἱστορικῶν ἐγγράφων.

Ἐλάχιστα γνωρίζομεν περὶ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας τῆς νήσου. Ὁ Ὀμηρος καλεῖ ταύτην «ὕλησσαν», καὶ ὁ Στράβων «ὕλωδη καὶ εὐκαρπον», ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Κτησίας μνημονεύουσι τῆς πηγῆς τῆς πίσης, ὁ Σκύλαξ καὶ ὁ Πτολεμαῖος ὅτι εἶχε πόλιν ὀμώνυμον καὶ λιμὲνα, ὁ Πλουταρχίος ὅτι ἡ

ἀρόπολις τῶν Ζακυνθίων ὠνομαζέτο Ψωφίς, ὁ Διόδωρος ὅτι εἶχε περὶ ἡ νῆσος χωρίον ὄχυρόν καλούμενον Ἀρχαδίαν. Ἐξ ἐπιγραφῶν δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ «δῆμος Ζακυνθίων ὁ ἐν τῷ Νήλλῳ». Περὶ τῆς νήσου ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν ἐποψίν ἐγράψεν ὁ Othon Riemann: Recherches archéol. sur les îles Ioniennes. III Zante IV Cerigo. Γεωλογικὴν δὲ σύντομον περιγραφὴν μετὰ γεωγραφικοῦ πίννακος τῆς νήσου ἐξέδωκε τελευταῖον ὁ Jos. Partsch.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Ἐπίκαιρος εἶνε ἡ ἐν τῇ Ἐστία δημοσίεσις τοῦ ἐξῆς ἀβροτάτου ποιήματος τοῦ ἐπιφανοῦς Γαλλοῦ συγγραφέως

ZANTE, FIOR DI LEVANTE

Quand le vaisseau bercé par la mer caressante
S'arrête aux bords heureux de la terre de Zante,
Que les Italiens nomment « fleur du Levant »,
Le voyageur vers lui voit voler cent nacelles,
Toutes pleines de fleurs humides et nouvelles
Dont l'âme errante flotte et parfume le vent.

On dirait des jardins balancés sur les lames,
Et ce sont des œillets plus rouges que des flam-
mes,

D'autres blancs, délicats comme un beau teint d'
enfant.

Et des roses de pourpre et des roses pâles,
Et de grands lis royaux dont les mélancolies
Gardent je ne sais quoi d'apre et de triomphant.

Et lorsque le vaisseau, parti pour d'autres mondes,
Escalade les plis demesurés des ondes
Qui l'emportent au ciel brumeux de l'occident,
Longtemps encor, parmi la vapeur, les cordages,
Et les groupes bronzés des matelots sauvages,
Les fleurs de Zante en font un oasis flottant.

Moi-même, aux jours obscurs où de douces pen-
sées

M'évoquent la beauté des heures éclipsées,
Que j'ai revu des fois, — souvenir décevant, —
Ton ciel clair, tes flots bleus roulant des pier-
reries,

Et les riches bouquets de tes barques fleuries,
O Zante, fleur lointaine et douce du Levant !

PAUL. BOYRGET

